

Μια από τις κόρες του βασιλιά της Θήβας Κάδμου και της Αρμονίας ήταν η Σεμέλη. Ο Δίας την ερωτεύτηκε κι έκανε μαζί της ερωτικό δεσμό, με αποτέλεσμα να γίνει έξαλλη από ζήλια και θυμό η Ήρα. Τιθασεύοντας την οργή της, παρουσιάστηκε στη Σεμέλη κι άρχισε να της κάνει τη φίλη. Την έπεισε να ζητήσει από τον αγαπημένο της να της παρουσιαστεί με την πραγματική κι όχι με την ανθρώπινη μορφή του, με την οποία την επισκεπτόταν. Η Σεμέλη έβαλε τον Δία να της υποσχεθεί ότι θα της έκανε όποια χάρη του ζητούσε και, μετά, απαίτησε να τον δει, όπως πραγματικά ήταν. Μάταια ο αρχηγός των θεών προσπάθησε να τη μεταπείσει. Εκείνη επέμενε.

Δεμένος με τον όρκο του, ο Δίας παρουσιάστηκε ολόλαμπρος πάνω στο άρμα του κι ανάμεσα στα αστραπόβροντα και τους κεραυνούς, ένας από τους οποίους την χτύπησε θανάσιμα και προκάλεσε πυρκαγιά στο παλάτι. Πριν η Σεμέλη να ξεψυχήσει, ο θεός πήρε από την κοιλιά της το έμβρυο που κυοφορούσε και το έραψε στον μηρό του. Είχε γλιτώσει από την φωτιά χάρη σε έναν κισσό που την κατάλληλη στιγμή έκανε η γη να φυτρώσει. Όταν συμπληρώθηκε ο καιρός, ο Δίας έβγαλε από τον μηρό τον γιο του: Ήταν ο θεός Διόνυσος, με έμβλημά του τον κισσό.

Ο Δίας έδωσε τον Διόνυσο να τον αναθρέψουν η Ινώ, αδελφή της Σεμέλης, και ο σύζυγός της, Αθάμαντας, που για χάρη της είχε χωρίσει από την πρώτη του γυναίκα, τη Νεφέλη. Είτε επειδή ο Αθάμαντας παρασύρθηκε από την Ινώ εναντίον των παιδιών του από τον πρώτο γάμο, τον Φρίξο και την Έλλη, είτε επειδή οι δυο τους ανέλαβαν να αναθρέψουν τον μικρό Διόνυσο, το ζευγάρι επέσυρε το μίσος της Ήρας. Με δικά της μάγια, ο Αθάμαντας και η Ινώ τρελάθηκαν και στράφηκαν εναντίον των δικών τους παιδιών, του Λέαρχου και του Μελικέρτη. Ο Αθάμαντας σκότωσε τον Λέαρχο, νομίζοντας τον ελάφι, και η Ινώ έριξε τον Μελικέρτη σε ένα καζάνι με βραστό νερό. Μόλις κατάλαβε ότι τον σκότωσε, αποτρελάθηκε, το πήρε στην αγκαλιά της κι άρχισε να τρέχει. Έφτασε ως τον Σαρωνικό, βούτηξε στα βαθιά και πνίγηκε. Ο Δίας αναζήτησε νέες τροφούς για τον Διόνυσο. Τον παρέδωσε στις Νύμφες της Νύσας να τον αναθρέψουν.

Αυτή η Νύσα μπορούσε να είναι παντού καθώς αναφέρεται ως τοποθεσία στις Βοιωτία (πόλη στον Ελικώνα), Φωκίδα, Θεσσαλία, Μακεδονία, Θράκη (βουνό), Σκυθία, Εύβοια (πόλη), Νάξο, Λυδία, Καρία (πόλη), Κιλικία, Αραβία, Αίγυπτο (βουνό), Αιθιοπία (βουνό), ακόμα και Ινδία, αν και υπάρχουν ερευνητές που πιστεύουν ότι με το όνομα Ινδία οι αρχαίοι εννοούσαν την περιοχή του Ινδού ποταμού που χωρίζει την Λυκία από την Καρία και όπου κατοικούσαν οι Ίνδιοι (και όχι οι Ινδοί). Και η νύσα δεν ήταν άλλη από το ιερό δέντρο που το ίδιο το όνομα του θεού υπονοεί: Διό - νυσος = ιερό – δέντρο, το αμπέλι αλλά και το σιτάρι, καθώς το

όνομα Βάκχος, με το οποίο ο Διόνυσος αναγνωριζόταν, κατά πολλούς, προέρχεται από το φρυγικό βεκ(χ)ός (Ηρόδοτος, Β 2) που σημαίνει ψωμί. Νύσα άλλωστε αναφέρεται ότι λεγόταν η κόρη του Αρισταίου και τροφός του Διόνυσου, αν και αυτήν την γνωρίζουμε και ως Μάκριδα (όπως ήταν και το παλαιό όνομα της Εύβοιας, ως μακρόστενης): Είχε αναλάβει την ανατροφή του θεού στην Εύβοια αλλά την καταδίωξε η Ήρα και κατέφυγε στο νησί των Φαιάκων που από τότε πήρε το όνομά της. Ας μην ξεχνάμε ότι η Εύβοια ήταν το νησί όπου η Ήρα μεγάλωσε.

Νύσος όμως λεγόταν και αυτός που, κατά άλλη εκδοχή, ανέθρεψε τον θεό. Στον τελευταίο αυτόν άφησε ο Διόνυσος το βασίλειο της Θήβας, όταν εκστράτευσε εναντίον της Ιταλίας.

Κατά τον Πίνδαρο, το Διόνυσος ετυμολογείται από το Διός και τη Νύσα, το βουνό στο οποίο μεγάλωσε. Άλλοι υποθέτουν ότι το νύσος σημαίνει γιος, οπότε το Διόνυσος εξηγείται ως του Δία ο γιος.

Μεγαλώνοντας στις εξοχές, ο Διόνυσος απέκτησε συνοδεία ένα πλήθος από σάτυρους κι άλλους δαίμονες. Έφαγε, όμως, τυχαία ένα τσαμπί σταφύλια και μέθυσε κι αυτός και οι νύμφες και οι σάτυροι και οι δαίμονες και οι Βάκχες (μαινάδες). Η ορμή κι η μανία τους κυρίεψαν κι όρμησαν να υποτάξουν τη γη. Όποιος τολμούσε να τους αντισταθεί, αφανιζόταν σκληρά. Έτσι, με την βία και το μεθύσι, η λατρεία του επικράτησε. Τελικά, ο θεός πήρε τη μάνα του από τον Άδη, τη μετονόμασε σε Θυώνη και την ανέβασε στον Όλυμπο όπου και ο ίδιος εγκαταστάθηκε. Το Θυώνη, λένε, μπορεί να είναι Διώνη, οπότε αποκαθίσταται και ο θεός ως γνήσιος γιος του Δία που αυτήν είχε σύζυγο πριν από την Ήρα.

Μια άλλη εκδοχή αναφέρει ότι η Σεμέλη δεν κήκε στο παλάτι. Έζησε και γέννησε κρυφά από τον πατέρα της, Κάδμο, τον Διόνυσο. Όμως, ο Κάδμος πληροφορήθηκε ότι η κόρη του απέκτησε εξώγαμο, θύμωσε, άρπαξε κι αυτήν και το μωρό και τους έκλεισε σε ένα ξύλινο κιβώτιο. Το έριξε στην θάλασσα, να το πάρει το κύμα. Το κιβώτιο επέπλεε πολύ καιρό στην θάλασσα που το ξέβρασε στην περιοχή Βρασιές της Λακωνίας. Οι άνθρωποι εκεί έσπευσαν να ανοίξουν το κιβώτιο. Βρήκαν τη Σεμέλη νεκρή και το μωρό ζωντανό. Έθαψαν τη μητέρα κι ανάθρεψαν τον Διόνυσο ώσπου αυτός μεγάλωσε.

(τελευταία επεξεργασία, 13 Ιανουαρίου 2021)